

UPPGIFTER FÖR CIRKULÄRDATABASEN

Cirkulärnr: 25:66
Diariernr: SKR2025/03590
Handläggare: Ylva Lindblom
Ämnesord: Socialtjänst
Avdelning: Avdelningen för juridik
Sektion/Enhet: Kommunalrätt
Datum: 2026-02-17
Mottagare: Funktionsnedsättning
Hälso- och sjukvård
Individ- och familjeomsorg
Juridik
Äldreomsorg
Rubrik: Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun
och vistelsekommun m.m.
Ersätter: 11:29

Sammanfattning

Den 1 juli 2025 trädde en ny socialtjänstlag i kraft med vissa förtydliganden av bestämmelserna om ansvarig kommun.

Detta cirkulär ersätter tidigare cirkulär om ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun m.m. enligt socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

SLUT UPPGIFTER FÖR CIRKULÄRDATABASEN

Innehåll

Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun m.m. ...	1
Socialtjänstlagen	1
Bosättningskommunens ansvar.....	1
Vistelsekommunens ansvar.....	2
Vistelsekommunens skyldigheter då den enskilde vistas i kommunen en kortare tid – dvs. upp till sex månader	3
Vistelse en längre tid i en annan kommun	6
Placeringskommunens ansvar.....	6
Folkbokföringskommunens ansvar.....	7
Överflyttning av ärenden enligt socialtjänstlagen	7
Ansökan om insatser i en annan kommun	8
Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	10
Bosättningskommunens ansvar.....	10
Vistelsekommunens ansvar.....	10
Vistelsekommunens skyldigheter då den enskilde vistas i kommunen en kortare tid – dvs. upp till sex månader	10
Vistelse en längre tid i en annan kommun	12
En kommun som beslutat om boende i annan kommun enligt LSS eller SoL behåller ansvaret	13
Förhandsbesked enligt LSS	14

CIRKULÄR 25:66

Sveriges Kommuner och Regioner
Ylva Lindblom

Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun m.m.

Den 1 juli 2025 trädde en ny socialtjänstlag (2025:400), förkortad SoL, i kraft. Många av bestämmelserna i den gamla socialtjänstlagen (2001:453) flyttades oförändrade över till den nuvarande socialtjänstlagen. Vad gäller bestämmelserna om ansvarsfördelning mellan kommunerna valde regeringen att göra vissa förtydliganden.

För mer information hänvisas till förarbetena till nuvarande socialtjänstlag, se prop. 2024/25:89 s. 524 ff. och 729 ff.. Äldre förarbeten finns i prop. 2010/11:49. Dessa förarbeten är fortfarande relevanta vid tolkning av reglerna om ansvarig kommun i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Äldre förarbeten kan också ge vägledning vid tolkningen av de bestämmelser i socialtjänstlagen om ansvarig kommun som inte har ändrats.

Socialtjänstlagen

Bestämmelser om vilken kommun som ansvarar för att ge den enskilde insatser finns i 29 kap. SoL.

Bosättningskommunens ansvar

Huvudregeln är att bosättningskommunen ansvarar för insatser till den enskilde. Om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun, är vistelsekommunen ansvarig för att ge den enskilde insatser, se vidare nedan.

Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller annars har sin starkaste anknytning.

Den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt är i de flesta fall den kommun där den enskilde är eller borde vara folkbokförd. Ledning kan hämtas i reglerna i folkbokföringslagen (1991:481) och rättspraxis. Detta gäller dock inte vid skyddad folkbokföring, eftersom den enskilde då är

folkbokförd på en annan folkbokföringsort än den där han eller hon är bosatt. I det fallet blir det faktiska boendet och inte folkbokföringsadressen avgörande.

Den kommun som den enskilde har sin starkaste anknytning till blir aktuell i de fall då den enskilde har en starkare anknytning till en annan kommun än den där han eller hon är stadigvarande bosatt. Det kan t.ex. gälla personer som flyttar ofta. Det kan även gälla barn som bor växelvis hos vårdnadshavare i olika kommuner.

Om den enskilde saknar stadigvarande boende måste en bedömning göras av vilken kommun som den enskilde har starkast anknytning till. Till exempel kan hänsyn då tas till den enskildes familje- och arbetsförhållanden samt sociala nätverk i övrigt. Hänsyn kan även tas till hur den enskilde själv uppfattar sin anknytning till en viss kommun.

Vistelsekommunens ansvar

Om det uppkommer behov av insatser för en enskild som vistas tillfälligt i en kommun, ansvarar vistelsekommunen för insatser i den akuta situationen. Vistelsekommunen ansvarar även för andra insatser till den enskilde, om det inte står klart att en annan kommun är ansvarig.

Med vistelsekommun avses den kommun där den enskilde vistas när det aktuella behovet uppstår och den enskilde ansöker om en insats. Var behovet ursprungligen har uppstått saknar betydelse. Det kan t.ex. handla om hjälp att arrangera en hemresa, logi och matpengar fram till avresan eller insatser i övrigt som den enskilde inte kan vänta med. En förutsättning för att vistelsekommunens ansvar ska vara begränsat till akuta situationer är att det rör sig om en tillfällig vistelse. Med detta avses att den enskilde inte vistas stadigvarande i kommunen, utan t.ex. är bosatt eller placerad i en annan kommun. Om vistelsen av någon anledning övergår till att bli av mer stadigvarande karaktär, kan vistelsekommunen komma att betraktas som den enskildes bosättningskommun. Ansvaret är i så fall inte längre begränsat till akuta situationer.

I vissa fall kan ansvarsfördelningen mellan olika kommuner vara oklar eller omtvistad, t.ex. på grund av att den enskilde har anknytning till flera olika kommuner. Vistelsekommunens ansvar är i dessa fall inte begränsat till akuta situationer, utan gäller för alla insatser som den enskilde kan behöva fram till dess att frågan om ansvarsfördelning har retts ut. Ansvaret innebär att den enskilde aldrig kan nekas insatser i en kommun med beskedet att behovet kan tillgodoses i en annan kommun om det inte står klart vilken kommun som ska ha ansvaret. Av detta följer även att den kommun som tar emot en ansökan om insatser eller som får vetskap om att en enskild kan ha behov av insatser, aldrig kan avvisa eller avsluta ett ärende utan att vara överens med en annan kommun om vem som bär det huvudsakliga ansvaret.

Även om bosättningskommunens ansvar anges som huvudregel i socialtjänstlagen är vistelsekommunen således garanten för att det alltid finns en ansvarig kommun. Vistelsekommunen har vidare det yttersta ansvaret för att hjälpa en person som befinner sig i kommunen och som behöver insatser som inte kan vänta.

För utländska medborgare som inte är bosatta i Sverige men som vistas här för besök, följer av praxis (RÅ 1995 ref. 70) att vistelsekommunen endast ansvarar för akuta insatser

Vistelsekommunens skyldigheter då den enskilde vistas i kommunen en kortare tid – dvs. upp till sex månader

Så länge en kommun är bosättningskommun ansvarar kommunen för den enskildes behov, oavsett om han eller hon vistas i kommunen eller inte. Ska den enskilde på eget initiativ vistas en kortare tid i en annan kommun och till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom behöver insatser för detta kan dock bosättningskommunen begära viss hjälp av vistelsekommunen.

Bistå med utredning

Vistelsekommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av insatser. Bosättningskommunen kan t.ex. behöva hjälp med att informera sig om vilka förhållanden som gäller på plats och förvissa sig om att insatserna är genomförbara t.ex. ur arbetsmiljösynpunkt. I de flesta fall bör det röra sig om en mindre kompletterande behovsutredning. För resterande del av utredningen svarar bosättningskommunen. Eftersom vistelsekommunen är skyldig att lämna information kan uppgifter lämnas utan hinder av eventuell sekretess. Bosättningskommunens möjlighet att lämna information till vistelsekommunen framgår av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL.

Det är viktigt att bosättningskommunen samråder med vistelsekommunen om frågor som kan påverka verkställigheten och att vistelsekommunen i god tid får information om vistelsen. SKR har därför tillsammans med det nationella socialchefsnätverket och ett tjugotal kommuner tagit fram ett stödmaterial för att stärka planeringsförutsättningarna vid tillfällig hemtjänst i annan kommun.

Verkställa beslut

Vistelsekommunen är också skyldig att på begäran verkställa bosättningskommunens beslut. När vistelsekommunen verkställer bosättningskommunens beslut följer verkställigheten direkt av lag och kan inte ses som ett utförande genom avtal enligt 4 kap. 3 § SoL. Samma regler kommer dock att gälla som då kommunen sluter avtal om att tillhandahålla tjänster åt en annan kommun, dvs. vistelsekommunen ansvarar för att den

dokumentation som ska ske i samband med genomförandet utförs och att regler om rapportering av missförhållanden följs (lex Sarah).

Vistelsekommunen väljer om insatsen ska verkställas i egen regi eller om kommunen genom avtal ska låta någon annan utföra den.

Vistelsekommunens skyldighet att på begäran verkställa beslut gäller oavsett om den enskilde har haft behov av insatser i bosättningskommunen eller inte.

Insatser utan individuell behovsprövning

Den utredning som bosättningskommunen kan begära bistånd med av vistelsekommunen är tänkt att ligga till grund för en bedömning av den enskildes behov av insatser. För att bosättningskommunen ska kunna begära verkställighet av vistelsekommunen krävs vidare att det finns ett beslut om insats till den enskilde. I och med 2025 års socialtjänstlag kan socialnämnden tillhandahålla insatser för personliga behov utan individuell behovsprövning. Att en insats tillhandhålls utan individuell behovsprövning innebär att den enskilde kan ta del av insatsen utan att insatsen har föregåtts av en ansökan, utredning, bedömning och beslut. Vistelsekommunens skyldighet att bistå med utredning och verkställa bosättningskommunens beslut aktualiseras alltså inte när insatser ges utan individuell behovsprövning.

Vilka insatser är vistelsekommunen skyldig att verkställa?

Vistelsekommunens skyldighet att bistå med verkställighet är inte begränsad till vissa insatser. Bosättningskommunen prövar behovet av insatser på sedvanligt sätt utifrån vad som är skäligen levnadsförhållanden och stödet kan då komma att omfatta flera olika åtgärder beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Avsikten är inte att bedömningen av vad som är skäligen levnadsförhållanden ska ändras och den enskilde har varken fått en utökad eller minskad rätt till insatser. Det innebär t.ex. att insatsen särskild boendeform för äldre personer bara kan beviljas i en kommun. För att insatsen ska beviljas i en annan kommun krävs att den enskilde önskar byta bosättningskommun. Det innebär även att en person som är beviljad insatsen särskild boendeform för äldre personer endast kan beviljas mycket omfattande hemtjänstinsatser i en annan kommun om detta behövs för att den enskilde ska tillförsäkras skäligen levnadsförhållanden. Det är bosättningskommunen som prövar om förutsättningarna för att bevilja hemtjänst är uppfyllda i dessa fall.

Den enskildes avgift

Den enskilde betalar avgift till bosättningskommunen på samma sätt som när den enskilde vistas i och får insatser i bosättningskommunen.

Ersättning till vistelsekommunen vid vistelse en kortare tid

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av verkställighet som vistelsekommunen har bistått med.

Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar för motsvarande insatser. Exakt vilka kostnader som ersättningen från bosättningskommunen ska täcka framgår inte av socialtjänstlagen. I förarbetena anges endast att vistelsekommunens utredningskostnader inte ska ersättas.

Ersättningssystemet innebär att vistelsekommunen kommer att få olika ersättningar beroende på vilken kommun som ersättningen utgår ifrån. I vissa fall kommer vistelsekommunen att bli något underkompenserad i förhållande till de egna kostnaderna. Vistelsekommunen får då stå för mellanskillnaden.

Arbetsmiljölagen

Då vistelsekommunen ska verkställa bosättningskommunens beslut har vistelsekommunen ansvar för personalen på samma sätt som när kommunen verkställer insatser åt sina egna medlemmar. Det innebär t.ex. att vistelsekommunen ansvarar för sådan arbetsteknisk utrustning som kan krävas för att förebygga och förhindra ohälsa och olycksfall bland personalen. Det är ett skäl till att det är viktigt att bosättningskommunen samråder med vistelsekommunen. I vissa fall kan arbetsmiljöfrågorna göra det omöjligt att verkställa ett beslut på den av brukaren önskade platsen.

Särskild avgift vid dröjsmål med verkställigheten

Vistelsekommunen ansvarar för skyldigheten att betala särskild avgift så snart bosättningskommunen har begärt att vistelsekommunen ska verkställa ett beslut. Bestämmelserna om preskriptionstider för när särskild avgift kan dömas ut, ska i dessa fall gälla för vistelsekommunen. Om en begäran att bistå med verkställigheten inte har framställts ligger ansvaret för särskild avgift på bosättningskommunen.

Rapporteringskyldighet

Har bosättningskommunen begärt att vistelsekommunen ska verkställa ett beslut är både bosättningskommunen och vistelsekommunen skyldiga att rapportera till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) om beslutet inte har verkställts. Båda kommunerna är också skyldiga att lämna statistikrapporter till kommunfullmäktige. Av 12 kap. 3 § 2 kommunallagen (2017:725) framgår att det inte finns någon laglig möjlighet för vistelsekommunens revisorer att granska verkställigheten av beslut som fattats av en annan kommun. Det är därför bara bosättningskommunen som har en skyldighet att rapportera till kommunens revisorer.

Vistelsekommunens ansvar då bosättningskommunen inte begär hjälp

Bosättningskommunen kan välja att utreda ärendet på egen hand och att själv utföra insatsen. Verkställigheten kan i så fall ske antingen med egen personal eller genom avtal med privata utförare. Vistelsekommunen har då bara ansvar i akuta situationer.

Vistelse en längre tid i en annan kommun

Så länge en kommun är bosättningskommun ansvarar kommunen för den enskildes behov, oavsett om han eller hon vistas i kommunen eller inte. Ska den enskilde på eget initiativ vistas en längre tid i en annan kommun, dvs. längre tid än sex månader, är vistelsekommunens ansvar begränsat till det stöd och den hjälp som en enskild kan behöva i akuta situationer. I dessa fall kan bosättningskommunen inte begära att vistelsekommunen ska bistå med verkställighet och utredning.

Bosättningskommunen kan i dessa fall sluta avtal med annan om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten, t.ex. en annan kommun (vistelsekommunen) och lämna ersättning enligt avtal. I dessa fall finns inte reglerat i socialtjänstlagen vilken ersättning som ska lämnas.

Placeringskommunens ansvar

En kommun behåller ansvaret för *alla* insatser till en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i

1. ett familjehem enligt 9 kap. SoL eller 9 § 8 LSS,
2. ett stödboende, skyddat boende eller hem för vård eller boende enligt 9 kap. SoL,
3. en särskild boendeform för äldre personer enligt 8 kap. 4 § eller 26 kap. 1 § 2 SoL,
4. en bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning enligt 8 kap. 11 § eller 26 kap. 1 § 2 SoL,
5. en bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 LSS, eller
6. ett annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

Punkten 1 och 2

Placeringar i familjehem med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, omfattas också av bestämmelsen. Med hem för vård eller boende avses alla former av sådana hem, dvs. även sådana särskilda ungdomshem som avses i 9 kap. 8 § SoL.

Punkten 6

Med annat boende avses främst härbärgen och liknande. Men också andra boendeformer omfattas av punkten, exempelvis ett eget boende som ordnas av kommunen (se HFD 2021 ref. 46). Så snart bosättningskommunen är klarlagd kan dock den kommun som beslutat om boendet begära överflyttning av ärendet.

Ansvar för samtliga insatser

Den beslutande kommunen behåller således hela ansvaret för enskilda som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i vissa särskilt angivna boendeformer. Bestämmelsen omfattar samtliga insatser

som den enskilde kan ha behov av, inte bara de som har samband med det ursprungliga hjälpbehovet.

Av praxis följer att en kommun som beslutat om insatser för en enskild är behörig att vidta åtgärder för den enskilde så länge samma hjälpbehov kvarstår. Ansvaret upphör om ärendet flyttas till en annan kommun. Ansvaret upphör också när den enskildes behov upphör.

Akuta situationer

Då det finns en så kallad placeringskommun är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.

Folkbokföringskommunens ansvar

Folkbokföringskommunens ansvar omfattar alla insatser enligt socialtjänstlagen som den enskilde kan ha behov av

1. under kriminalvård i anstalt,
2. under vård på sjukhus eller i annan sjukvårdsinrättning på initiativ av någon annan än en kommun,
3. som aktualiserats inför avslutningen av vård enligt 1 eller 2.

Inte folkbokförd i Sverige

När en person som vistas i anstalt eller på sjukhus inte är folkbokförd i Sverige har vistelsekommunen ansvaret för att ge insatser.

Akuta situationer

Då det finns en folkbokföringskommun som ansvarar för insatser till en enskild är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.

Överflyttning av ärenden enligt socialtjänstlagen

En kommun som anser att ett ärende ska flyttas över ska skriftligen begära överflyttning hos den andra kommunen. Den andra kommunen ska skriftligen och utan dröjsmål meddela sin inställning. Utan dröjsmål innebär att frågan ska hanteras så snart som möjligt. Enligt förarbetena bör därför svar normalt lämnas inom en månad. Detta är särskilt viktigt när ett ärende rör barn och unga.

Ärendet ska flyttas över om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

Om berörda kommuner inte är överens om att flytta över ärendet eller om den andra kommunen inte svarar inom en månad får den kommun som begärt överflyttning ansöka om sådan hos IVO.

IVO ska fatta beslut så snart som möjligt, dock senast inom tre månader från det att ansökan kom in. Om det finns särskilda skäl får beslut fattas

senare. Särskilda skäl kan t.ex. vara att det kommer fram nya omständigheter eller att det är svårt att få fram nödvändiga uppgifter. Däremot ska det i regel inte utgöra särskilda skäl att en kommuns socialnämnd inte sammanträder inom den föreskrivna tiden och att kommunen av det skälet inte kan lämna sitt yttrande i tid.

IVO:s beslut gäller när det fått laga kraft.

Insatser utan individuell behovsprövning

Bestämmelsen om överflyttning omfattar ärenden som avser individuellt behovsprövade insatser eller andra åtgärder som gäller en enskild individ. Överflyttning kan således inte komma i fråga när insatser ges utan individuell behovsprövning.

Ansökan om insatser i en annan kommun

För att bestämmelsen i 29 kap. 7 § SoL ska bli tillämplig ska det framgå att det är den enskildes egen bestämda önskan att få flytta till den andra kommunen. Andra skäl för flytt faller inte in under paragrafen.

Prövningen av en ansökan enligt denna bestämmelse görs i två steg (se HFD 2014 ref. 5).

Inflyttningskommunen prövar först om sökanden tillhör personkretsen i någon av punkterna i bestämmelsen. Det vill säga om sökanden antingen har ett varaktigt behov av omfattande vård eller omsorgsinsatser till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom och därför inte kan bosätta sig i kommunen utan att beviljas de insatser som han eller hon behöver (första punkten). Eller om sökanden behöver flytta till en annan kommun på grund av våld eller andra övergrepp men inte kan göra det utan att beviljas de insatser som han eller hon behöver (andra punkten). Inflyttningskommunen ska vid sin prövning av personkretsfrågan väga in alla omständigheter som kan vara relevanta.

Om bedömningen görs att sökanden tillhör personkretsen ska kommunen gå vidare och bedöma sökandens behov av insatser.

En ansökan ska i dessa fall behandlas som om den enskilde är bosatt i inflyttningskommunen. Inflyttningskommunen får inte ta hänsyn till att den enskildes behov är tillgodosedda i bosättningskommunen vid prövning av ansökan.

Personer med varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom (första punkten)

Enligt förarbetena brukar begreppen hög ålder och funktionsnedsättning inte orsaka några tillämpningsproblem. Under begreppet allvarlig sjukdom faller svåra sjukdomstillstånd med ett fortskridande förlopp, där det knappast kan bli fråga om ett tillfrisknande.

Med omfattande vård- och omsorgsinsatser menas kontinuerliga insatser som behöver ges dygnet runt för att tillgodose behov av personlig omvårdnad, tillsyn, skydd och sjukvård. De insatser man har rätt att ansöka om enligt första punkten är insatserna särskild boendeform och hemtjänst. Hemtjänsten kan delas in i uppgifter av servicekaraktär och uppgifter som mer inriktas mot personlig omvårdnad. Enbart hjälp i form av städning, inköp, matlagning och liknande service är inte att anse som vård- och omsorgsinsatser enligt denna bestämmelse.

Det ska vidare vara fråga om ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser. Sådana behov av övergående natur (t.ex. vid benbrott) omfattas således inte.

Personer som utsätts för våld eller andra övergrepp (andra punkten)

En person som önskar flytta till en annan kommun får ansöka om insatser i den kommunen om han eller hon på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas.

Bestämmelsen omfattar endast personer som måste byta bostadsort permanent. Om en person som utsätts för våld eller andra övergrepp tillfälligt måste flytta för att undvika att utsättas för brott, är det bosättningskommunen som ansvarar för insatser. Om en hotad person på eget initiativ akut beger sig till en annan kommun och under vistelsen där söker stöd och hjälp gäller vistelsekommunens yttersta ansvar i den akuta situationen.

Med våld och andra övergrepp avses samma sak som i 13 kap. 1 § andra stycket SoL. Bestämmelsen är dock inte begränsad till att övergreppen ska ha begåtts av en närstående.

Behovet av att flytta ska vara styrt av den enskildes utsatta situation och även behovet av insatser ska följa av situationen. En bedömning av vilka insatser som behövs får göras i varje enskilt fall. Det kan exempelvis röra sig om hjälp med att ordna boende, ekonomiskt bistånd eller insatser för eventuella barn. I andra punkten används begreppet insatser till skillnad från begreppet omfattande vård- eller omsorgsinsatser som används i första punkten. Skälet till det är att insatser enligt andra punkten kan vara av annan karaktär än de som avses i första punkten.

Vilka personer som ska anses ha behov av att flytta på grund av våld eller andra övergrepp får avgöras i varje enskilt fall utifrån den enskildes situation, men omfattar i vart fall den som har skyddade personuppgifter.

Bosättningskommunen är skyldig att bistå med utredning

Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som inflyttningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av insatser.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Bestämmelser om vilken kommun eller region som ansvarar för att ge den enskilde insatser finns i 16–17 §§ LSS.

Bosättningskommunens ansvar

Enligt 16 § LSS gäller en kommuns ansvar enligt lagen gentemot dem som är bosatta i kommunen. Vid bedömning av frågan om var en person ska anses vara bosatt kan, enligt förarbetena, ledning hämtas från folkbokföringslagens bestämmelser om rätt folkbokföringsort.

Bosättningskommunens ansvar är detsamma oavsett om beslutet verkställs inom kommunens gränser eller utanför. Det finns dock ett undantag. När en kommun som vid beslutstillfället var bosättningskommun verkställer ett beslut om boende i en annan kommun och brukaren därmed får en ny bosättningskommun behåller den beslutande kommunen sitt ansvar, se nedan.

Vistelsekommunens ansvar

Bosättningskommunen ansvarar för insatser även då en enskild tillfälligt vistas i en annan kommun. Vistelsekommunen ska endast svara för de nödvändiga stöd- och hjälpinsatser som behövs i akuta situationer. Här avses främst insatser för behov som inte är kända utan uppstår oförutsett under vistelsen.

Vistelsekommunens skyldigheter då den enskilde vistas i kommunen en kortare tid – dvs. upp till sex månader

Så länge en kommun är bosättningskommun ansvarar kommunen för den enskildes behov, oavsett om han eller hon vistas i kommunen eller inte. Då en enskild som tillhör LSS personkrets har behov av insatser för att på eget initiativ kunna genomföra en kortare tids vistelse i en annan kommun än bosättningskommunen kan bosättningskommunen begära viss hjälp av vistelsekommunen.

Bistå med utredning

Vistelsekommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp. Bosättningskommunen kan t.ex. behöva hjälp med att informera sig om vilka förhållanden som gäller på plats och förvissa sig om att insatserna är genomförbara t.ex. ur arbetsmiljösynpunkt. I de flesta fall bör det röra sig om en mindre kompletterande behovsutredning. För resterande del av utredningen svarar bosättningskommunen. Eftersom vistelsekommunen är skyldig att lämna information kan uppgifter lämnas utan hinder av eventuell sekretess. Bosättningskommunens möjlighet att lämna information till vistelsekommunen framgår av 10 kap. 2 § OSL.

Det är viktigt att bosättningskommunen samråder med vistelsekommunen om frågor som kan påverka verkställigheten och att vistelsekommunen i god tid får information om vistelsen.

Verkställa beslut

Vistelsekommunen är också skyldig att på begäran verkställa bosättningskommunens beslut. När vistelsekommunen verkställer beslut följer verkställigheten i dessa fall direkt av lag och kan inte ses som ett utförande genom avtal enligt 17 § LSS. Samma regler kommer dock att gälla som då kommunen sluter avtal om att tillhandahålla tjänster åt en annan kommun, dvs. vistelsekommunen ansvarar för att den dokumentation som ska ske i samband med genomförandet utförs och att regler om rapportering av missförhållanden följs (lex Sarah).

Vistelsekommunen väljer om insatsen ska verkställas i egen regi eller om kommunen genom avtal ska låta någon annan utföra den. Vistelsekommunens skyldighet att på begäran verkställa beslut gäller oavsett om den enskilde har haft behov av insatser i bosättningskommunen eller inte.

Vilka insatser är vistelsekommunen skyldig att verkställa?

Vistelsekommunens skyldighet att bistå med insatser är inte begränsad till vissa insatser. Bosättningskommunen prövar behovet av insatser på sedvanligt sätt och brukare kan då komma att beviljas flera olika åtgärder beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Men avsikten är inte att bedömningen av vad som är goda levnadsvillkor ska ändras och den enskilde har varken fått en utökad eller minskad rätt till stöd och service. Det innebär t.ex. att insatsen bostad med särskild service liksom tidigare bara beviljas i en kommun. För att den insatsen ska beviljas i en annan kommun krävs att den enskilde önskar byta bosättningskommun.

Ersättning till vistelsekommunen vid vistelse en kortare tid

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av verkställighet som vistelsekommunen bistått med. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar för motsvarande insatser. Exakt vilka kostnader som ersättningen från bosättningskommunen ska täcka framgår inte av LSS. I förarbetena anges endast att vistelsekommunens utredningskostnader inte ska ersättas.

Ersättningssystemet innebär att vistelsekommunen kommer att få olika ersättningar beroende på vilken kommun som ersättningen utgår ifrån. I vissa fall kommer vistelsekommunen att bli något underkompenserad i förhållande till de egna kostnaderna. Vistelsekommunen får då stå för mellanskillnaden.

Arbetsmiljölagen

Då vistelsekommunen ska verkställa bosättningskommunens beslut har vistelsekommunen ansvar för personalen på samma sätt som när kommunen verkställer insatser åt sina egna medlemmar. Det innebär t.ex. att vistelsekommunen ansvarar för sådan arbetsteknisk utrustning som kan krävas för att förebygga och förhindra ohälsa och olycksfall bland personalen. Det är ett skäl till att det är viktigt att bosättningskommunen samråder med vistelsekommunen. I vissa fall kan arbetsmiljöfrågorna göra det omöjligt att verkställa ett beslut på den av brukaren önskade platsen.

Särskild avgift vid dröjsmål med verkställigheten

Vistelsekommunen ansvarar för skyldigheten att betala särskild avgift så snart bosättningskommunen har begärt att vistelsekommunen ska verkställa ett beslut. Bestämmelserna om preskriptionstider för när särskild avgift kan dömas ut, ska i dessa fall gälla för vistelsekommunen. Om en begäran att bistå med verkställigheten inte har framställts ligger ansvaret för särskild avgift på bosättningskommunen.

Rapporteringskyldighet

Har bosättningskommunen begärt att vistelsekommunen ska verkställa ett beslut är både bosättningskommunen och vistelsekommunen skyldiga att rapportera till IVO om beslutet inte har verkställts. Båda kommunerna är också skyldiga att lämna statistikrapporter till kommunfullmäktige. Av 12 kap. 3 § 2 kommunallagen framgår att det inte finns någon laglig möjlighet för vistelsekommunens revisorer att granska verkställigheten av beslut som fattats av en annan kommun. Det är därför bara bosättningskommunen som har en skyldighet att rapportera till kommunens revisorer.

Vistelsekommunens ansvar då bosättningskommunen inte begär hjälp

Bosättningskommunen kan välja att utreda ärendet på egen hand och att själv utföra insatsen. Verkställigheten kan i så fall ske antingen med egen personal eller genom avtal med privata utförare. Vistelsekommunen har då bara ansvar i akuta situationer.

Vistelse en längre tid i en annan kommun

Så länge en kommun är bosättningskommun ansvarar kommunen för den enskildes behov, oavsett om han eller hon vistas i kommunen eller inte. Ska den enskilde på eget initiativ vistas en längre tid i en annan kommun, dvs. längre tid än sex månader, är vistelsekommunens ansvar begränsat till det stöd och den hjälp som en enskild kan behöva i akuta situationer. I dessa fall kan bosättningskommunen inte begära att vistelsekommunen ska bistå med verkställighet och utredning.

Bosättningskommunen kan i dessa fall sluta avtal med annan om att tillhandahålla insatser enligt LSS, t.ex. en annan kommun

(vistelsekommunen) och lämna ersättning enligt avtal. Det finns då inte reglerat i LSS vilken ersättning som ska lämnas.

En kommun som beslutat om boende i annan kommun enligt LSS eller SoL behåller ansvaret

Kommunens ansvar är detsamma oavsett om beslutet verkställs inom kommunens gränser eller utanför.

Beslut om boende enligt LSS

En kommun som verkställer ett beslut enligt 9 § 8 eller 9 LSS i en annan kommun har ett sammanhållet ansvar för LSS-insatser och ansvarar därför även för att tillgodose behov av andra LSS-insatser som uppkommer under pågående bosättning i den andra kommunen. Kommunen ansvarar även för att en individuell plan upprättas då önskemål om sådan finns. För att verkställa ett beslut om boende i en annan kommun krävs särskilda skäl. Uppstår behov av insatser enligt socialtjänstlagen ansvarar kommunen även för att tillgodose detta.

När beslut om boende fattats enligt socialtjänstlagen

En kommun har även ansvar för LSS-insatser gentemot personer som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i

1. familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende enligt 9 kap. SoL,
2. särskild boendeform för äldre personer enligt 8 kap. 4 § eller 26 kap. 1 § första stycket 2 SoL, eller
3. bostad med särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning enligt 8 kap. 11 § eller 26 kap. 1 § första stycket 2 SoL.

Kommunens ansvar för att tillhandahålla LSS-insatser i en annan kommun omfattar även den som vistas i ett skyddat boende i en annan kommun. Det betyder att kommunens ansvar för LSS-insatser omfattar såväl barn som placeras i skyddat boende med en vårdnadshavare som vårdnadshavaren själv.

Insatsen rådgivning och annat personligt stöd

Insatsen rådgivning och annat personligt stöd enligt 9 § 1 LSS omfattas inte av bestämmelsen. Den enskilde ska således alltid vända sig till den region respektive kommun där han eller hon är bosatt för att begära en sådan insats, även när den enskilde är bosatt i kommunen genom ett LSS- eller SoL-beslut av en annan kommun.

När upphör ansvaret för den kommun som beslutat om insatser enligt 9 § 8 eller 9 i en annan kommun?

Den beslutande kommunens ansvar för LSS-insatser upphör om den nya bosättningskommunen påbörjar verkställighet av insatser efter ett förhandsbesked. En enskild person ska därigenom kunna känna sig trygg

med att det inte uppstår ett glapp i stöd- och serviceinsatserna när en ny kommun ska ta över ansvaret. Ansvaret kan givetvis upphöra också i andra fall, exempelvis om behovet upphör eller en tredje kommun påbörjar verkställighet av insatser efter ett förhandsbesked.

Förhandsbesked enligt LSS

Om en person tänker bosätta sig permanent i en kommun ska kommunen efter ansökan, ge ett förhandsbesked om de insatser den enskilde har rätt till om han eller hon bosätter sig i kommunen. Med insatser avses de som regleras i 9 § LSS.

Skyldigheten för kommunen att meddela förhandsbesked gäller även personer som redan är bosatta i kommunen, under förutsättning att den enskilde är bosatt i kommunen till följd av ett beslut av en annan kommun än bosättningskommunen. Ytterligare en förutsättning är att ansökan om förhandsbesked i dessa fall avser en boendeinsats enligt LSS, eller andra insatser enligt LSS om den enskilde ordnar eget boende.

En person som önskar byta hemkommun och flytta mer permanent från en kommun till en annan ska alltså alltid ansöka om förhandsbesked om boende enligt 9 § LSS, eller någon annan insats om personen ordnar ett eget boende. Detta oavsett var personen har sin bosättning (sin folkbokföring).

En förutsättning för ett förhandsbesked är att avsikten att flytta till kommunen är klar och bestämd. Det innebär att den enskilde inte kan kräva förhandsbesked av flera kommuner samtidigt (prop. 1992/93:159 s. 185).

Hantering av ansökan om förhandsbesked

En ansökan om förhandsbesked ska behandlas på samma villkor som om personen redan är bosatt i kommunen. Den enskildes ansökan ska därmed prövas efter samma kriterier som kommunen tillämpar i förhållande till sina egna kommunmedlemmar, dvs. varken bättre eller sämre än för dessa. Bestämmelsen kan inte anses innebära någon förtur eller liknande (prop. 1992/93:159 s. 185 och RÅ 2004 ref. 110).

En kommun kan endast undantagsvis avslå en ansökan om insats genom förhandsbesked på den grunden att behovet redan är tillgodosett av den gamla kommunen (se RÅ 2004 ref. 110).

När den tidigare kommunens ansvar upphör

När den enskilde på eget initiativ flyttar permanent från en kommun till en annan upphör den första kommunens ansvar så fort den enskilde flyttat och därmed bytt bosättningskommun. Den enskilde får insatser av den nya kommunen antingen genom ett förhandsbesked eller genom att begära insatser av den nya kommunen efter att flytten genomförts.

Om den enskilde redan bor i kommunen upphör den ursprungliga kommunens ansvar när den nya bosättningskommunen, efter att ha meddelat förhandsbesked, börjar verkställa insatser för den enskilde. Den ursprungliga kommunens ansvar upphör alltså inte i samband med att ansökan om förhandsbesked har prövats. Tanken är att den enskilde ska ha möjlighet att avstå från att välja den nya kommunen om de erbjudna insatserna inte uppfyller den enskildes önskemål och krav.

Sveriges Kommuner och Regioner

Emilia Danielsson

Ylva Lindblom